

*Prof. dr. sc. Željko Tanjić,
rektor Hrvatskoga katoličkog sveučilišta*

***Propovijed na svetoj misi prilikom obilježavanja 80. godišnjice Bleiburške
tragedije i Križnog puta***

*Petak, 16. svibnja 2025. u 18 sati
u župnoj crkvi sv. Petra i Pavla u Bleiburgu*

Draga braćo i sestre, i ove smo godine sabrani na Bleiburškom polju, polju stradanja i patnje, o spomenu 80. obljetnice jednoga od najtragičnijih povijesnih događaja hrvatskoga naroda koji nazivamo Bleiburškom tragedijom i Križnim putem više desetaka tisuća hrvatskih ljudi, vojnika i civila.

No, mi znamo da ovo nije ni politički, ni povijesni, ni kulturni događaj niti spomen. Sabrani smo u ovoj župnoj crkvi oko Uskrslog Spasitelja i našega Gospodina Isusa Krista. Prisutnošću njegovoga Svetoga Duha omogućen nam je susret s njime u njegovoj Riječi, u lomljenju Kruha života, u našem zajedništvu. On nam omogućuje nutarnju slobodu i pogled očima vjere na naš život, ali i na povijest našega naroda koji vapi za pravdom i istinom, priznanjem patnje i za pomirenjem.

Jer, ima puno različitih pogleda na svaki trenutak našega života i naše povijesti, kao i naše budućnosti. A pogled ispunjen Kristovom prisutnošću drugačiji je od svakoga drugoga pogleda.

Moderni svijet rođen je iz pogleda čežnje za stvaranjem «novoga neba i nove zemlje». Otkriće «novoga svijeta», napredak u znanosti, želja za stvaranjem boljega čovječanstva bilo je prožeto duhom čežnje za ostvarenjem te utopije, ali ne izvan, nego usred povijesti, u vjernosti zemlji nasuprot nebu, kojega su njegovi protivnici proglasili opijumom za nepismene mase. Budućnost koju čovjek stvara postala je prioritet u

iskustvu vremena. Ta se drugačija budućnost prožeta mirom, napretkom, blagostanjem kroz cijelo devetnaesto i prvo desetljeće dvadesetog stoljeća činila nadohvat ruke. Kao što se činilo da ćemo ju ostvariti i nakon II. svjetskoga rata usklikom „nikad više rata“, ali i dalje s istim slijepim optimizmom kako čovjek sam, svojim snagama, može razriješiti sve probleme povijesti i osigurati onima koji dolaze blagostanje i mir.

Ali, onda je «razdoblje nade» zamijenilo «razdoblje katastrofa». To osjećamo i danas. Ova je smjena «razdoblja» najbolje prikazana u slici švicarsko-njemačkog umjetnika Paula Kleea koja nosi naziv *Angelus Novus*, a koju je filozof Walter Benjamin nazvao «Anđeo povijesti». On na slici prepoznaje anđela koji se udaljava od nečega na čemu počiva njegov pogled. Oči su mu razrogačene, usta otvorena, krila raširena. Za njega ova slika pokazuje anđela povijesti „koji na mjestu na kojem mi vidimo lanac povijesnih događaja on vidi katastrofu koja stalno povećava ruševine što leže pod njegovim nogama. Anđeo bi želio zaustaviti nevolju, zacijeliti rane, ali iz raja iz kojega je izašao u njegova krila puše vjetar koji mu ne dopušta da ih zatvori. Oluja ga neprestano goni u budućnost kojoj okreće leđa, a naslage ruševina dižu se sve do neba. Ono što mi nazivamo napretkom, zapravo je oluja koja stalno tjera naprijed i iza sebe ostavlja ruševine“. Dvadeseto stoljeće možda je u mnogome olakšalo život ljudima, ali nije donijelo nove utopije, ideje i vizije koje bi mogle dati smisao povijesti, nego je bilo prožeto ruševinama i žrtvama, a čini se da ni ovo naše XXI. nije daleko od toga.

A što je još gore, nijedna budućnost neće biti u stanju poništiti prouzročene patnje i pokazati da one nisu bile uzaludne. Sve nas to uči «da je nemoguće ostvariti ispunjenje povijesti u povijesti. Nijedna povijesna budućnost nema nužnu moć za to. Osim toga, nije moguće da

se dovršenje povijesti ostvari kroz čovjekovo djelovanje jer je on sam povijesno biće.» (J. Moltmann)

I mi smo se u ovih osamdeset godina naslušali, načitali i nagledali raznih interpretacija Bleiburške tragedije u kojoj su ljudi bili ubijani samo zato što su bili pripadnici hrvatskoga naroda ili zato što su bili označeni kao ideološki protivnici.

I zato se kao vjernici pitamo: zar je takav pogled jedini moguć? Postoji li neki drugačiji pogled? Kao što smo već rekli, naš pogled na povijest i na budućnost želi biti pogled prožet prisutnošću Raspetoga i Uskrsloga Krista, koji je drugačiji od svakoga drugog pogleda. Onoga koji je svojim učenicima, koji su bili izgubljeni, ali su tražili Božje lice i njegovu prisutnost, jasno dao do znanja: „Ja sam Put, Istina i Život: nitko ne dolazi Ocu osim po meni.“

Bez Krista nitko ne može biti dionikom ispunjenja obećanja o pripravljenom mjestu, o mnoštvu stanova koje je pripremio za nas, posebice za one koji su nevino patili, koji su ugnjetavani, koji su otišli u smrt s nadom i vjerom da lopata bačene zemlje na njihova ušutkana usta te da zaborav i mržnjom opijena pobjeda komunističkih krvnika nije zadnja riječ povijesti. Mnogi od onih koje je ubila osvetnička partizanska ruka vjerovali su Kristu i u Krista, vjerovali su njegovom obećanju. Nadali su se boljoj budućnost, a sustigle su ih ruševine povijesti.

Ovdje u spomenu na Bleiburšku tragediju i Križni put hrvatskih ljudi, mi znamo da su komunistički pobjednici mislili da imaju pravo na sve. Zatočiti nevine, mučiti, iscrpljivati, ubijati bez suđenja, bacati u jame bez obilježenih grobova, brisati spomen, postaviti *damnatio memoriae* kao princip vlastitoga djelovanja i vođeni mržnjom, uništiti neprijatelja samo zato što drugačije misli, osjeća, nada se i vjeruje, bio je temeljni princip

djelovanja komunističke vlasti. Logika pobjede vođena mržnjom, sljepilom i ideološkim okovima koja nije vidjela čovjeka, nego samo neprijatelja koji je bio lišen i onog temeljnog ljudskog dostojanstva, logika je koja nas i danas prati i koja se pod krinkom „antifašizma“ i dalje pokazuje živom, bez kajanja i bez priznanja vlastitih zlodjela, ostavljajući potomke žrtava i dalje s mnoštvom pitanja koja traže odgovore, od toga gdje su njihovi najmiliji do javnoga priznanja da su zločini počinjeni i da je potrebno uspostaviti pravdu, obilježiti grobišta te sve učiniti da istina o ovim događajima bude iznesena na svjetlo dana.

Da, pobijedili su, ali nisu donijeli oslobođenje dostojno čovjeka, nisu uspostavili pogaženu pravdu, nisu zacijelili patnje koje su neke od njihovih žrtava u ime vlastitih isto tako pogubnih ideologija nanijele i njima i drugima, nego su bez razlike kaznili sve one koji nisu pristajali uz njihovu nemilosrdnu ideologiju misleći da će si tako osigurati mirnu budućnost i ostvariti utopiju svoje diktature proletarijata.

Uistinu, nemoguće je kršćanski gledati u prošlost ako se služimo samo logikom pobjednika i pobijeđenoga, nemoguće ju je mirno gledati ako ne tinja u nama nada da postoji Bog koji može učiniti da uskrsnu kosti nepravедno umorenih i ubijenih, ako ne postoji nada ne u povijesti, nego za povijest, za našu prošlost i budućnost.

Nada koja nije plod ljudskoga djelovanja i težnje da čovjek bude onaj koji će «srediti stvari» u povijesti – takav stav, naime, uvijek iznova vodi novim totalitarizmima jer kruži u začaranu krugu nasilja i protunasilja – nego nada koja se rađa iz vjere u Božje obećanje što se očitovalo u Isusu iz Nazareta, nevino umorenom Jaganjcu. On u svojoj pobjedi nad smrću, premda nevino umoren, svojim učenicima daruje mir, hrabri i tješi i one koji su slabi i one koji su ga izdali i pobjegli od njega.

Ne osvećuje se, ne traži svoje, nego **svojom** pobjedom oslobađa čovjeka za neslućene horizonte koji svoj uvir imaju u budućnosti s Bogom.

Ishodište njegove pobjede i našega spomena je *memoria passionis*, spomen patnje koja nas uvijek iznova poziva da se suočavamo i s vlastitom patnjom, ali i s patnjom bližnjega. Upravo je patnja drugoga, bez obzira na to tko on bio, kojem narodu ili religiji pripadao, koje političke stavove zastupao, *apriorna* kategorija koja gotovo na negativan način utemeljuje zahtjev za univerzalnošću i istovremeno predstavlja kriterij istine u doba pluralizma. Taj spomen treba biti i temelj naše odgovornosti spram svijeta, naše brige za žrtve, za patnike, za prošlost, sadašnjost i budućnost.

A mi znamo kada je o Bleiburgu riječ da to i danas nije tako, čak ni u našoj domovini Hrvatskoj. Ne možemo se načuditi kada vidimo da i danas neki pravdaju ovaj zločin zaslijepljeni onom istom mržnjom i iskrivljavanjem povijesti koja je prožimala i komunističke krvnike koji su desetke i desetke tisuća odveli u smrti.

Svi oni zahtjevi ili prisezanja za istinom koji se smještaju onkraj ili iznad ljudske patnje predstavljaju ideološke odrednice koje za kršćane i za sve ljude dobre volje nisu i ne smiju biti mjerodavni orijentiri. Naša vjera obasjana svjetlom Uskrsloga neumorno poziva na osjetljivost spram patnje i patnika te se pokazuje odgovornom za ono što se događa u svijetu, bez bijega i bez povlačenja. Stoga se mi ne okupljamo ovdje da bismo slavili propale ideologije, niti da bismo proklinjali počinitelje ovih zločina. Mi njegujemo spomen da ušutkane žrtve ne ostanu nijeme i da im bude vraćeno ljudsko dostojanstvo; mi se spominjemo žrtava da zlo i laž ne bi prevladali i da krvnici i oni koji ih brane ne uživaju u miru misleći da su nedodirljivi.

Ali, to ne činimo iz želje za osvetom nego da bi žrtve već na ovome svijetu mogle znati da njihove patnje i boli nisu bile uzaludne i da nisu zaboravljene. Mi večeras svoja vlastita sjećanja i ona našega hrvatskog naroda čistimo kroz evanđeoski spomen. Čovjek i društvo nisu prvenstveno prožeti tehničkom, funkcionalnom, znanstvenom, pragmatičnom racionalnošću koliko god se one činile uspješnima, prije svega i stoga jer one ne daju odgovore na pitanje što je i što će biti s patnjama nevino umorenih? Jesu li one zaboravljene, negirane, zlouporabljene?

Da bismo mogli pročistiti svoj pogled, moramo jasno reći da su sva stratišta i ideologije koje su vladale prije i za vrijeme Drugoga svjetskog rata zlo, nešto što se ni sa čim ne može opravdati. Isto tako, moramo jasno reći svima koji još uvijek zatvaraju oči i brane se logikom pobjednika koji ima «pravo na sve» kako je i Bleiburg posljedica zla komunističkoga režima koji je bio diktatorski te je proganjao i ubijao ljude koji nisu prihvaćali logiku ove ideologije. Povijesne dimenzije i elemente, kao i pravne posljedice treba rješavati povijesnim i pravnim metodama, ali konačna briga za žrtve kao i oprost i pomirenje, koliko god se činili nemogućima, počivaju na jednostavnom uvjerenju da patnik, žrtva i njegova patnja uvijek moraju biti na prvome mjestu.

Zato moramo uvijek iznova tražiti pogled Krista koji je Put, Istina i Život. Život, a ne smrt. To je ono što treba prožimati našu savjest i naše djelovanje i samo tako ćemo moći oblikovati budućnost koja neće počivati na ruševinama prošlosti, nego na nadi da je Bog onaj koji će biti vjeran svome obećanju kako nijedan koji se u njega uzda neće propasti nikada.

Braćo i sestre, nalazimo se u mjesecu svibnju, jednom od najljepših mjeseci u godini. Mjesec je to u kojem se budi i cvjeta novi život, ali i

mjesec koji je u našoj domovini kao i u svijetu prožet sjećanjem na katastrofu II. svjetskog rata i poratnog razdoblja. Među onima koji su na poseban način kroz molitvu i poeziju izrazili svoju bol zbog poslijeratne tragedije hrvatskog naroda je i veliki hrvatski mislilac i pjesnik, dominikanac Rajmund Kupareo. On je tako Nebeskoj Majci Mariji posvetio nekoliko pjesama među kojima i onu koja nosi naziv:

Tješiteljica žalosnih
Consolatrix afflictorum

Zašto i sad noć priželjkujete mrku
Da vaše suze pobere,
Kad se još sunce Velebitom vere
Da poljubi pastiricu u trku?
Vašu zemlju krasnu vječni led ne bije.
Ona rađa ruže, mladež nasmijanu.
Zvijezde se u njenom kupaju Jadranu,
A u svakom boru proljeće se krije.
Neka vaše oči budu ožarene
Vatrom što u zjeni vaše djece gori!
O, da znate kako u nečujnoj zori
Od vašega plača srce im se prene!
Ne dajte da očaj ovlada vas slijepo!
Brjegovi vas vaši neizmjereno ljube.
Pustite da nada do njih digni stube,
A tad je zacijelo i umrijeti lijepo!

Pustimo, ispunjeni Kristovim pogledom i Marijinim zagovorom da nada uistinu digni stube do svih onih kojih se večeras u molitvi spominjemo.
Amen.